

Exempel på tillsynsärenden

Avhjälpande av föroreningsskador (förorenade områden)

Innehåll

INLEDNING	3
ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER OCH FAKTISK DRIFT	4
EXEMPEL PÅ TILLSYNSÄRENDEN	5
Nedlagd verksamhet (undersökningar och åtgärd)	5
Föreläggande om undersökning	5
Föreläggande om åtgärd	5
Operativ tillsyn och kontroll	5
Exploatering – bostadsbyggande 1	6
Anmälan enligt 28 § förordningen om miljö- och hälsoskydd	6
Föreläggande om efterbehandlingsåtgärd och försiktighetsmått	6
Exploatering - bostadsbyggande 2	7
Exploatören utför samtliga efterbehandlingsåtgärder	7
Exploatören utför inte samtliga efterbehandlingsåtgärder	7
Fusionerade bolag, fastighetsägaransvar, grävarbeten samt solidariskt ansvar	8
Fusion (bolag A och B)	8
Upplysning om påträffad förorening	8
Verksamhetsutövaransvar (fastigheten X och Y)	8
Fastighetsägaransvar (fastigheten Z)	8
Grävarbetet (ansvar enligt 9 kap. miljöbalken samt solidariskt ansvar enligt 10 kap 6 §)	9
Förvaringsfall (passiv miljöfarlig verksamhet), undersökning och skyddsåtgärder	9
Fastighetsförvärv och krav på undersökning	10
Förvärv av industrifastighet	10
Överlåtelse av fastighet genom arv	10
Förvärv av villafastighet	11
Inkrämöverlåtelse, fastighetsförvärvansvar samt solidariskt ansvar	11
Fastighetsägares ansvar vid köp	11
Verksamhetsutövares solidariska ansvar	11
Ansvar om verksamhetsutövare är ett handelsbolag	12
Ansvar för spridning via dagvatten och andra spridningsvägar, jämkning i utredningsfas samt rådighet	13

Inledning

Som stöd för tillsynsmyndigheterna som bedriver tillsyn på föroreningskador (förorenade områden) har Naturvårdsverket tagit fram några exempel på hur ett tillsynsärende kan hanteras och vilka paragrafer och rättsfall som kan vara tillämpliga i olika situationer.

Bestämmelserna om föroreningskador/förorenade områden finns i 10 kap. miljöbalken. Den 1 augusti 2007 trädde en ny lydelse av 10 kap. miljöbalken i kraft. Olika lydelse av 10 kap. miljöbalken tillämpas därför beroende på när i tiden föroreningen skett. I det här sammanhanget med tillsynsexempel är det främst ändringar av begreppsnamn och paragrafnummer som har betydelse.

Eftersom de flesta föroreningskador/förorenade områden uppkommit innan den nya lydelsen av 10 kap. miljöbalken trädde i kraft kommer den äldre lydelsen av 10 kapitlet att användas i exemplen. Det innebär att vissa begrepp heter olika. I stället för föroreningskador och avhjälpande kommer därför förorenade områden respektive efterbehandling att användas som begrepp.

Tillsynsvägledning avseende förorenade områden finns även i Naturvårdsverkets vägledning *Ansvar för avhjälpande av miljöskador – En vägledning om miljöbalkens regler och rättslig praxis* (www.naturvardsverket.se) samt på länsstyrelsernas webbplats (www.ebhportalen.se).

Övergångsbestämmelser och faktisk drift

I övergångsbestämmelserna till miljöbalken regleras i vilken utsträckning 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § miljöbalken även är tillämpliga på miljöfarlig verksamhet som har upphört före miljöbalkens ikraftträdande den 1 januari 1999. För att en verksamhetsutövare ska kunna göras ansvarig för avhjälpande enligt 10 kap. miljöbalken krävs bl.a. att den faktiska driften har pågått efter den 30 juni 1969 när miljöskyddslagen trädde i kraft, samt att verkningarna av den förorenande verksamheten pågick vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande, dvs. den 1 januari 1999.

Se 8 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken:

”Bestämmelserna i 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § miljöbalken skall tillämpas i fråga om miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969, om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande enligt 1 §, och det föreligger behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som har orsakats av verksamheten.”

Exempel på tillsynsären

Nedlagd verksamhet (undersökningar och åtgärd)

Bolag A har bedrivit verksamhet på fastighet X från 1971 men avslutat verksamheten där 1989 och fortsatt sin verksamhet i en annan kommun. Tillsynsmyndigheten har gjort en MIFO fas 1-inventering av områden i kommunen/länet och har identifierat denna plats som möjligt förorenat med tanke på den verksamhet som bedrivits och den mängd farliga ämnen som hanterats.

Tillsynsmyndigheten tar upp frågan om miljötekniska undersökningar med den nuvarande fastighetsägaren och Bolag A. Fastighetsägaren vill gärna att området undersöks.

Föreläggande om undersökning

Tillsynsmyndigheten meddelar ansvarig verksamhetsutövare att de kommer att föreläggas att vidta miljötekniska undersökningar. Tillsynsmyndigheten förelägger om miljöteknisk undersökning samt redovisning med stöd av 26 kap. 9 samt 22 §§ miljöbalken och 2 kap. 1 § miljöbalken.

Vid undersökningen påträffas föroreningar i mark och grundvatten, vilket framgår i rapporten till tillsynsmyndigheten. Tillsynsmyndigheten förelägger om kompletterande miljöteknisk undersökning och riskbedömning efter dialog med verksamhetsutövare och fastighetsägare med stöd av 10 kap. 2 samt 4 §§ och 2 kap. 8 § samt 26 kap. 9 §.

Föreläggande om åtgärd

Riskbedömningen visar att åtgärder behöver vidtas för att minska riskerna på platsen och för spridning till omgivningen. Ingen jämkning med avseende på tidsaspekten är aktuell då föroreningen har uppkommit efter 30 juni 1969, se bland annat MÖD 2010:18 (Tölö). Tillsynsmyndigheten förelägger med stöd av 10 kap. 2 och 4 §§, 26 kap. 9 § samt 2 kap. 8 § om att åtgärden ska genomföras.

Verksamhetsutövaren inkommer därefter med en anmälan om avhjälpan åtgärd enligt 28 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899).

När anmälan inkommit granskar tillsynsmyndigheten anmälan så att den är tillfyllest och beslutar att åtgärden ska genomföras enligt anmälan och att åtgärden redovisas till tillsynsmyndigheten med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken och 2 kapitlet hänsynsreglerna såsom 2 och 3 §§.

Operativ tillsyn och kontroll

Vid genomförandet av åtgärden gör tillsynsmyndigheten ett besök på platsen för att stämma av hur arbetet går. Tillsynsmyndigheten kontrollerar bl.a. så att massor med olika föroreningsgrad inte sammanblandas och så att de lastbilar som lämnar området gör det med övertäckta flak så att förorenade jordpartiklar inte ska damma runtomkring vid transporten i det varma och torra vädret.

När åtgärden är avslutad och redovisad granskar tillsynsmyndigheten slutrapporten så att åtgärden utförts enligt föreläggandet. Tillsynsmyndigheten granskar även bilagda kvitton från mottagningsanläggningarna så att mängden massor överensstämmer med de massor som transporterats från platsen. När redovisningen kan godkännas skriver tillsynsmyndigheten ett beslut om att inga ytterligare åtgärder behöver vidtas i ärendet med nuvarande kunskap och markanvändning och avslutar ärendet.

Exploatering – bostadsbyggande 1

Kommunen har planlagt en gammal industritomt för bostadsändamål. I planläggningen har kommunen utfört miljötekniska undersökningar av området eftersom det kan misstänkas att området är förorenat och enligt Plan- och bygglagen (PBL) är kommunen ansvarig för att marken går att använda för det ändamål som marken planläggs för. Vid undersökningen påträffas föroreningar.

Det finns en verksamhetsutövare som eventuellt skulle kunna vara ansvarig för avhjälpande men exploatören väljer att själv ansvara för kompletterande miljötekniska undersökningar och efterbehandlingsåtgärder. Kommunens miljökontor har inte heller möjlighet att prioritera att försöka ställa ansvarig verksamhetsutövare till svars för avhjälpande. Kommunen bedömer att det efter efterbehandlingsåtgärder av området är lämpligt att bebygga med bostäder och skriver in i planbestämmelserna att startbesked endast får beviljas om efterbehandlingsåtgärd vidtagits och tillsynsmyndigheten godkänt efterbehandlingsåtgärderna.

Anmälan enligt 28 § förordningen om miljö- och hälsoskydd

Exploatören har en dialog med kommunens miljökontor om vad de behöver tänka på vid en anmälan om avhjälpande åtgärd (efterbehandlingsåtgärd) enligt 28 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och kommer sedan in med en anmälan till miljökontoret. Den valda åtgärden ska ske genom bortschaktning av förorenade jordmassor samt förorenade betonggrundfundament från den gamla verksamhetslokalen. Exploatören vidtar en miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. 1 § 2 pkt miljöbalken.

Föreläggande om efterbehandlingsåtgärd och försiktighetsmått

Kommunens miljönämnd beslutar om att efterbehandlingsåtgärden ska utföras enligt anmälan (26 kap. 9 §) samt med tillägget att fordonstvätt ska genomföras innan fordon lämnar området för efterbehandlingsåtgärden så att föroreningar inte sprids från området (skydd- och försiktighetsmått 2 kap. 3 §). I beslutet finns även uppgift om när efterbehandlingsåtgärden ska redovisas och att mottagningskvitton från avfallsanläggning ska redovisas så att förorenade massor transporterats till en avfallsanläggning som har tillstånd för att ta emot massor med motsvarande föroreningsinnehåll.

Redovisning

Exploatören lämnar in en slutrapport avseende de efterbehandlingsåtgärder som genomförts som tillsynsmyndigheten godkänner. Kommunen ger sedan startbesked.

Exploatering - bostadsbyggande 2

En gammal industrifastighet ska bebyggas med bostäder. Mellan år 1965 och 1978 bedrevs ytbehandling av bolag A på fastigheten och mellan år 1970 och 1996 bedrevs metallbearbetning av bolag B. Det finns en risk att fastigheten är förorenad.

Bolag A flyttade till annan plats 1978 och ändrade samtidigt inriktning på sin verksamhet till fastighetsförvaltning men bibehåller samma organisationsnummer. Bolag B avvecklade sin verksamhet 1996. Företagen använder fortfarande samma organisationsnummer.

Fastigheten köptes av kommunens fastighetsförvaltning 1999. En exploatör klargör att de omgående vill få till stånd en exploatering.

Exploatören utför samtliga efterbehandlingsåtgärder

Exploatören åtar sig att utföra de efterbehandlingsåtgärder som krävs för att området ska kunna bebyggas med bostäder och vidtar undersökningar. Därefter gör exploatören en anmälan om avhjälpande av föroreningsskador enligt 28 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Tillsynsmyndigheten förelägger exploatören om efterbehandling av området med stöd av 9 kap. 1 § 2 pkt och 2 kap. 2 och 3 §§ miljöbalken då exploatören betraktas som verksamhetsutövare enligt 9 kap. miljöbalken.

Exploatören utför inte samtliga efterbehandlingsåtgärder

Tillsynsmyndigheten kan även välja att förelägga den gamla ytbehandlaren (bolag A) eftersom det fortfarande är ett verksamt bolag med samma organisationsnummer. Eftersom förorening har påträffats som kan innebära risk, kan tillsynsmyndigheten förelägga med stöd av 10 kap. 2 och 4 §§ miljöbalken samt 2 kap. 8 § miljöbalken. Krav på den gamla verksamhetsutövaren, bolag A, avseende åtgärdsnivå kan dock inte bli högre än vad som motsvarar industriändamål eftersom det var det som marken var planlagd för vid verksamhetstiden, se MÖD 2010:19 (SJ Uppsala). Dessutom behöver tillsynsmyndigheten beakta tidsaspekten och den begränsning av ansvaret som följer härav, då det är sannolikt att föroreningar delvis har uppkommit före den 1 juli 1969, se bland annat MÖD 2010:18 (Tölö).

Eftersom bolag A endast ansvarar för åtgärder som krävs för att marken ska kunna användas som industrimark, behöver exploatören ansvara för nästa steg i den efterbehandling som krävs för att förädla marken, så att den kan användas för den känsligare markanvändningen i form av bostadsändamål.

Fusionerade bolag, fastighetsägaransvar, grävarbeten samt solidariskt ansvar

Bolag A och B är eller har varit verksamma på fastigheterna X, Y.

Bolag A har bedrivit verksamhet på fastighet X sedan 1930 och fram till 1999 då verksamheten på platsen läggs ner. Bolag B bedriver än idag gjuteriverksamhet på fastigheten Y.

Bolag C har varit verksam på fastigheten Z. Bolag C som bland annat tillverkade fordonsdelar lade ner sin verksamhet på fastigheten Z år 1968 och flyttade till en annan kommun. Därefter har det varit försäljningsverksamhet på platsen fram till 1999.

Fusion (bolag A och B)

Bolag A fusioneras år 1999 med bolag B. När bolag A fusionerades med bolag B tog bolag B över bolag A:s tillgångar och skulder. Bolag B får således ett ansvar enligt 10 kap. 2 § miljöbalken, se MÖD 2006:36 (Balticgruppen) och Mark- och miljööverdomstolen, dom 2017-08-15 i mål nr M 1189-17 samt 23 kap. 1 § aktiebolagslagen (2005:551) och 16 kap. 1 § lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar.

Upplysning om påträffad förorening

Vid grävarbete för ledningsdragnings på fastigheterna X, Y och Z år 2000 upptäcker entreprenören att jord som de gräver upp ser misstänkt förorenad ut. De avbryter därför arbetet och kontaktar omgående miljökontoret i enlighet med 10 kap. 9 § miljöbalken. Tillsynsmyndigheten bestämmer att jordprover ska tas på alla tre fastigheterna och skickas på analys. Analyserna visar att jorden innehåller höga halter PAH:er och bly på alla tre fastigheterna.

Verksamhetsutövaransvar (fastigheten X och Y)

Tillsynsmyndigheten förelägger bolag B såsom verksamhetsutövare om åtgärder på fastigheten X och Y med stöd av 26 kap. 9 §, 10 kap. 2 § och 2 kap. 8 § miljöbalken. Bolag B har genom fusion övertagit bolag A:s ansvar för åtgärder.

Fastighetsägaransvar (fastigheten Z)

År 1999 köps fastigheten Z av en ny verksamhetsutövare inom försäljning.

Bolag C kan inte ställas till svars då de upphört med den verksamhet som kan ha orsakat förorening före 1969. Eftersom det inte föreligger något verksamhetsutövaransvar för föroreningar på fastigheten Z enligt 10 kap. miljöbalken kan inte heller en fastighetsägare ställas till svars enligt 10 kap. miljöbalken, även om fastigheten köpts efter att miljöbalken trädde i kraft. Enligt Prop. 2006/07:95 s.103 samt MÖD 2014:14 (Jernhusen) kan inte en fastighetsägare få ett större ansvar än vad den ansvarige verksamhetsutövaren skulle ha haft.

Grävarbetet (ansvar enligt 9 kap. miljöbalken samt solidariskt ansvar enligt 10 kap 6 §)

Miljönämnden konstaterar att den som beställt grävarbetet på fastigheterna X, Y och Z är ansvarig för att kontrollera den uppgrävda jorden genom att denne utför en miljöfarlig verksamhet och 9 kap. 1 § 2 pkt och 2 kap. 2 och 3 §§ miljöbalken är därför tillämpligt. Om förorening spridits på grund av grävarbetena betraktas också beställaren som ansvarig för föroreningen av omgivningen enligt 10 kap. 2 § miljöbalken. Ansvarig är i detta fall kommunens tekniska kontor. Beställaren kan i likhet med exploatörer av större projekt, anses som solidariskt ansvarig för efterbehandling enligt 10 kap. 6 § miljöbalken, jämför NJA 2012 s. 125 (Kustbostäder i Oxelösund), tillsammans med den verksamhetsutövare som ursprungligen orsakade föroreningen.

Som solidariskt ansvarig har beställare/exploatör regressrätt enligt 20 kap. 2 § 7 punkten miljöbalken, dvs de kan väcka talan vid mark- och miljödomstolen mot andra solidariskt ansvariga om fördelning av det solidariska ansvaret, se MÖD 2006:26 (Tenhult). Detta förfarande är dock inget som tillsynsmyndigheten är involverad i.

Förvaringsfall (passiv miljöfarlig verksamhet), undersökning och skyddsåtgärder

På fastigheten X är det allmänt känt i bygden att höjdområdet som sträcker sig över en del av fastigheten utgörs av en deponi. Deponering skedde på platsen fram till år 1967 i vad som tidigare var ett kärr. Idag har fastighetsägare A en idrottsplats i området och en grusad fotbollsplan är anlagd på höjden.

Under en fotbollsmatch upptäcker man att det i ett dike vid kanten på avfallshögen finns en misstänkt missfärgning. Diket mynnar i en bäck och 100 meter från fotbollsplanen ligger några hus med enskild brunn för dricksvatten.

Fastigheten X ägdes av samma person fram till år 2002 då den såldes till fastighetsägare A.

Tillsynsmyndigheten bedömer att ingen deponering har skett efter den 30 juni 1969. Fastighetsägare A kände till att området bestod av gammalt avfall och tillsynsmyndigheten anser därför att det är skäligt att fastighetsägaren vidtar skyddsåtgärder, se RÅ 1997 ref. 12 (I) angående olja i urinbrunn.

Tillsynsmyndigheten väljer att, med stöd av 26 kap. 9 § och 2 kap. 3 § miljöbalken, förelägga fastighetsägaren att vidta skyddsåtgärder för att förhindra spridning. Detta då deponin betraktas som en pågående miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. 1 § 2 pkt miljöbalken och utgör ett förvaringsfall.

Tillsynsmyndigheten förelägger därefter också med stöd av 26 kap. 9 samt 22 §§ miljöbalken fastighetsägaren att ta fram en provtagningsplan vars syfte ska vara att få en översiktlig bild av ifall omkringliggande mark och grundvatten har förorenats genom spridning från deponin.

Efter granskning av inlämnad provtagningsplan förelägger tillsynsmyndigheten med stöd av 26 kap. 9 samt 22 §§ miljöbalken fastighetsägaren att genomföra undersökning i enlighet med framtagna provtagningsplan. Resultaten från genomförd undersökning ska även utvärderas och riskbedömas.

Resultaten från genomförd utredning visar att en spridning av föroreningar sker från deponin som riskerar att påverka närliggande dricksvattenbrunn. Tillsynsmyndigheten förelägger därför med stöd av 26 kap. 9 § och 2 kap. 3 § miljöbalken att fastighetsägaren ska genomföra ytterligare skyddsåtgärder samt enligt 10 kap 2 § miljöbalken om ytterligare utredning av den påträffade föroreningen som spridits från deponin.

Fastighetsförvärv och krav på undersökning

Ett sågverk har inom ett område bedrivit verksamhet med dopkning innehållande pentaklorfenol. Verksamheten bedrevs från 1965 till 1991 då verksamhetsutövaren gick i konkurs. Konkursen har avslutats. Efter att verksamheten upphörde styckades området upp i ett flertal fastigheter där några av fastigheterna har använts för lättare industri såsom bilverkstäder och några har använts till bostadsändamål i form av villor. Att det bedrivits sågverksamhet inom området föll i glömska fram till dess att länsstyrelsen identifierade sågverket och genomförde en MIFO fas 1-inventering under 2004. Objektet tilldelades riskklass 2 av länsstyrelsen.

Vid grävarbeten på området provtas den uppgrävda jorden och man finner då att jorden förorenats av dioxin. Entreprenören kontaktar genast uppdragsgivaren som underrättar tillsynsmyndigheten i enlighet med upplysningsskyldigheten i 10 kap. 9 § miljöbalken. Tillsynsmyndigheten anser att föroreningssituationen behöver utredas för hela sågverksområdet. Den ursprungliga förorenaren kan inte ställas till svars. Om inte ansvarig verksamhetsutövare kan ställas till svars kan fastighetsförvärvaren få ett ansvar, se MÖD 2016:22 om fastighetsförvärvarens subsidiära ansvar. Tillsynsmyndigheten gör därför följande bedömningar.

Förvärv av industrifastighet

Fastighet X (en av fastigheterna där lättare industri bedrivs) har förvärvats genom köp under 2008. Tillsynsmyndigheten bedömer att förvärvaren borde ha upptäckt att fastigheten skulle kunna vara förorenad, dels då det rörde sig om en näringsfastighet, dels då sågverket med aktuell fastighet hade registrerats i EBH-stödet (länsstyrelsernas databas över förorenade områden). Tillsynsmyndigheten förelägger därför fastighetsägaren med stöd av 26 kap. 9 § och 10 kap. 3 § samt 2 kap. 8 § miljöbalken att genomföra en miljöteknisk markundersökning.

Överlåtelse av fastighet genom arv

Fastighet Y (en annan av fastigheterna där lättare industri bedrivs) har genom arv överförts till nuvarande ägare under 2010. Då arv inte omfattas av ansvar enligt 10 kap. 3 § miljöbalken (Prop. 2005/2006:95 s. 102) bedömer tillsynsmyndigheten att krav på nuvarande fastighetsägare inte kan ställas.

Förvärv av villafastighet

Fastighet Z (en av villafastigheterna) har förvärvats genom köp under 2014. Villafastigheten betraktas som privatbostadsfastighet (se 2 kap. 13 § inkomstskattelagen (1999:1229)), vilket innebär att fastighetsägaren vid köpet ska ha känt till att fastigheten var förorenad för att kunna få ett ansvar. Tillsynsmyndigheten bedömer utifrån framkommen information att fastighetsägaren vid förvärvet inte kunde känna till att fastigheten var förorenad. Detta då bl.a. villafastigheten ingick i detaljplan för bostäder och att fastighetsägarens undersökningsplikt inte kunde anses vara mer omfattande. Tillsynsmyndigheten bedömer därför att krav enligt 10 kap. 3 § inte kan ställas. Tillsynsmyndigheten och den kommunala huvudmannen diskuterar med länsstyrelsen om möjlighet för statligt finansierad utredning för fastighet Y och Z.

Inkrämöverlåtelse, fastighetsförvärvaransvar samt solidariskt ansvar

På fastigheten X bedriver bolagen A respektive B ytbehandling sedan 1993.

Länsstyrelsen har gjort en MIFO-inventering och i den framkommer att en stor skylttillverkare varit verksam där fram till 1993 då bolaget gick i konkurs. Konkursen är avslutad. Vid inventeringen fann man också i gammalt arkivmaterial att skylttillverkaren har använt stora mängder trikloretylen och också metallföreningar.

Efter konkursen tog bolag A och bolag B över den befintliga utrustningen och lokalerna och fortsatte att bedriva ytbehandlingsverksamhet på i stort sett samma sätt som tidigare (inkrämöverlåtelse).

Fastighetsägares ansvar vid köp

Fastigheten har ägts av ett utomstående bolag sedan lång tid tillbaka. Det är en fastighetsöverlåtelse på gång så köparen utför en miljöteknisk undersökning av fastigheten. Köparen har fått höra att det funnits industriverksamhet på fastigheten ända sedan 1938 och vill också ta reda på om fastigheten har en miljöskuld som kan dras av på fastighetspriset. Köparen tar även kontakt med kommunens miljökontor för att höra om en köpare enligt miljöbalken kan få ansvar för att sanera eventuella föroreningar efter ett köp av fastigheten.

Miljökontoret svarar fastighetsköparen att om man köper en fastighet efter sista december 1998 kan man som fastighetsköpare få ett ansvar för att undersöka och sanera en förorening på fastigheten i de fall ingen verksamhetsutövare kan betala enligt 10 kap. 3 § miljöbalken, se MÖD 2016:22.

I den miljötekniska undersökningen som utförs påträffas framför allt höga halter trikloretylen i grundvattnet.

Verksamhetsutövares solidariska ansvar

I arkiven hittar tillsynsmyndigheten en dispensansökan från bolag A om användning av klorerade lösningsmedel efter 1995 och en tillståndsansökan från

1996 av bolag B där det framgår att de avser använda trikloretylen i sin verksamhet.

Tillsynsmyndigheten bedömer att en kompletterande undersökning behövs för att komma fram till föroreningens omfattning.

Tillsynsmyndigheten kan förelägga båda verksamhetsutövarna, bolag A respektive bolag B, om kompletterande undersökning. Detta genom solidariskt ansvar med stöd av 10 kap. 6 § miljöbalken (se avsnitt 4.3 och 6.8.1 i Naturvårdsverkets vägledning *Ansvar för avhjäpande av miljöskada – en vägledning om miljöbalkens regler och rättslig praxis, Utgåva 1*). Bolagen har ansvar för att undersöka även de gamla föroreningarna då det rör sig om övertagande av inkråm och då bolagen A och B fortsatt att använda trikloretylen, se MÖD 2003:127 (Arvamet).

Ansvar om verksamhetsutövare är ett handelsbolag

Tillsynsmyndigheten har i sitt arbete med egeninitierad tillsyn inventerat en gammal handelsträdgård där bekämpningsmedel misstänks ha använts som kan ha förorenat området. Handelsträdgården drevs i ca 20 år som ett handelsbolag av två bröder där den ena nu har avlidit, handelsträdgårdsverksamheten lades ner 1977.

Tillsynsmyndigheten vill att området undersöks men har inte stött på bolagsformen handelsbolag tidigare och undrar vem som kan ansvara för att vidta undersökningen.

Tillsynsmyndigheten hittar information om handelsbolag som juridisk person och ser att de kan rikta krav på utredning och efterbehandling på både handelsbolaget och på de enskilda bolagsmännen (bolagsmän i handelsbolag är medansvariga för bolagets skulder och förpliktelser enligt 2 kap. 20 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag). Detta även efter att bolagsmännen lämnat bolaget.

Tillsynsmyndigheten inleder en dialog med den bolagsman som de identifierat som möjlig ansvarig, dvs den av bröderna som fortfarande är i livet. Bolagsmannen gör gällande att även 2 kap. 20, 22 och 22 a §§ lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag måste beaktas, där det framgår att bolagsmän i handelsbolag inte kan åläggas ansvar om deras utträdande ur bolaget registrerats i handelsregistret för mer än fem år sedan.

Tillsynsmyndigheten ser därmed inte att de kan ställa krav på utredningar på någon juridisk person och kommunen ansöker i stället om statligt bidrag för undersökning hos länsstyrelsen och Naturvårdsverket.

Ansvar för spridning via dagvatten och andra spridningsvägar, jämkning i utredningsfas samt rådighet

Förorening av PFAS har konstaterats vid undersökningar utförda av en fastighetsägare. PFAS-föroreningen härrör från en f.d. flygplats där man utfört brandövningar med brandsläckningsskum. Verksamheten lades ner 1998. Andra verksamheter har funnits på platsen efteråt men tillsynsmyndigheten bedömer att den första verksamheten (Bolag A) kan antas huvudsakligen ha bidragit till föroreningen. Tillsynsmyndigheten kommunicerar ett föreläggande om utredning med den huvudsakligt ansvarige (Bolag A) som motsätter sig kravet.

Tillsynsmyndigheten förelägger med stöd av 26 kap. 9 § 10 kap. 1, 2 och 4 §§ miljöbalken, verksamhetsutövaren om kompletterande utredning av spridningen av PFAS via dagvattennätet till recipienten samt om att ta fram en åtgärdsutredning.

Bolag A överklagar tillsynsmyndighetens beslut till nästa prövningsinstans och menar att de saknar rådighet över dagvattennätet, att de aldrig varit ägare av dagvattennätet och inte har kännedom om dess sträckningar. Bolag A menar att fastighetsägaren borde ha haft kännedom om att PFAS kunde spridas via dagvattennätet och att fastighetsägaren därmed ansvarar för att undersöka ledningsnätet och förhindra spridning via detta.

Bolag A menar att om de ändå ska anses ansvariga så ska de ansvara solidariskt för undersökningar tillsammans med andra verksamhetsutövare som funnits efteråt på den aktuella platsen.

Prövningsinstansen gör en mindre justering av beslutet men avslår överklagandet i övrigt. Detta med motiveringen att Bolag A är att anse som ansvarig för att utreda spridning av föroreningen oavsett vilken spridningsvägen är, då de anses ansvariga enligt 10 kap. 2 § miljöbalken. Prövningsinstansen anser också att Bolag A kan få rådighet för att vidta undersökningarna av bl.a. dagvattennätet genom begäran eller beslut om tillträde enligt 28 kap. 5 § miljöbalken. Prövningsinstansen anser att jämkning av ansvaret normalt inte sker i utredningsfasen utan först vid åtgärd, se 2005:30 (Klosters fabriker) angående jämkning i utredningsfas, jämför regeringsbeslut KN2023/00903 (2023-12-20) samt se t.ex. Mark- och miljööverdomstolen, dom 2017-12-11 i mål nr M 682-17.